

Bartosz Cemborowski

O promowaniu dialektu wielkopolskiego w Internecie. Raport z badań

Wprowadzenie

Celem artykułu jest przedstawienie wstępnych wyników badań nad funkcjonowaniem dialektu wielkopolskiego w Internecie. Do podjęcia tego tematu skłoniła mnie obserwacja poczyniona w trakcie terenowych badań dialektologicznych we wsiach w okolicach Międzychodu. Stwierdziłem, że gwary w tych wsiach są żywotne, używane do komunikacji codziennej przez wszystkie pokolenia. Jest to zatem sytuacja odmienna od opisywanej w wielu pracach dialektologicznych, które mówią o tendencji do zaniku gwar wśród użytkowników języka najmłodszych pokoleń. Halina Kurek zauważa, że w okresie szkolnym następuje „gwałtowny wzrost liczby dzieci starających się używać literackiej odmiany polszczyzny w każdym typie kontaktu językowego” (Kurek, 1995, s. 88). O sytuacji zaniku gwar wspomina również Halina Karaś: „w ostatnich latach obserwujemy nasilenie się procesu zanikania gwar ludowych (...) już w dwudziestoleciu międzywojennym dialektolodzy przewidywali rychły zanik gwar, a głosy takie jeszcze się wzmogły w II połowie XX wieku, kiedy to po II wojnie światowej ruchy ludnościowe na niespotykaną dotąd skalę (tzw. repatriacja zza Buga, migracja wewnętrzna ze wsi do miast, zasiedlanie ziem zachodnich i północnych), rozwój oświaty, mediów spowodowały ogromne zmiany w dotychczasowych tradycyjnych środowiskach wiejskich, w tym również w języku”¹.

Co powoduje, że dialekty nie zanikają wśród młodszych generacji użytkowników języka na terenie powiatu międzychodzkiego? Postawiłem hipotezę, że jednym z czynników wpływających na używanie gwary przez ludzi młodych jest jej promowanie w Internecie. Jan Grzenia wspomina,

¹ Kompedium internetowe: <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/> (Karaś, b.d.).

że „Internet oraz inne sieci komputerowe stały się przedmiotem refleksji specjalistów wielu dyscyplin. W ostatnich czasach zainteresowanie ich funkcjonowaniem wzrasta również w środowisku językoznawców, ponieważ są one coraz częściej wykorzystywanymi narzędziami komunikacji językowej, narzędziami o wielkich możliwościach” (Grzenia, 2006, s. 7). Badaniami nad wpływem Internetu na język zajmują się dialektolodzy, m.in. Zbigniew Greń². W ostatniej z wymienionych w przypisie pozycji Greń podkreśla rolę, jaką odgrywa Internet – sprawia, „że oddalenie w świecie fizycznym nie jest przeszkodą w utrzymywaniu spójności danej grupy, podobnie jak przestaje być problemem granica fizyczna (państwowa). Jest to czynnik szczególnie istotny w przypadku regionów (i krajów) podzielonych granicami w świecie fizycznym” (Greń, 2008, s. 431).

Podstawowe informacje o dialekcie wielkopolskim

Karol Dejna zauważa, że „obszar formowania się i rozprzestrzeniania dialektu wielkopolskiego mieści się na ogół w obrębie województwa poznańskiego, bydgoskiego i częściowo łódzkiego bez jego północno-wschodnich powiatów” (Dejna, 1993, s. 348). Dialekt ten został dokładnie zbadany przez Zenona Sobierajskiego i Józefa Bursztę, którzy opisali go w *Atlasie języka i kultury ludowej Wielkopolski* (Burszta & Sobierajski, 1982). Wykorzystali w nim prace takich językoznawców, jak Monika Gruchmanowa, Andrzej Brencz, Honorata Skoczylas-Stawska czy Bogusław Linette³ (Burszta & Sobierajski, 1982, s. 9).

Wyniki wstępnych badań terenowych we wsiach powiatu międzychodzkiego

W roku 2014 przeprowadziłem badania wstępne, których celem było ustalenie zakresu funkcjonowania gwar w młodym pokoleniu użytkowników języka na terenie powiatu międzychodzkiego. Ankieta kwestionariuszowa przeprowadzona w Liceum Ogólnokształcącym im. Jarosława Dąbrowskiego w Międzychodzie składała się z czterech pytań. Na pytania nr 2, 3 i 4 mogli odpowiadać tylko ci ankietowani, którzy pozytywnie odnieśli się do pytania nr 1. Respondenci zostali wybrani na podstawie kilku kryteriów.

² Przykładowe pozycje: *Po śląsku w Internecie. Problemy standaryzacji żywiolowej* (Greń, 2007), *Problematyka językowa w górnośląskich i zaolziańskich dyskusjach internetowych* (Greń, 2009a), *Śląska lokalność w Internecie* (Greń, 2008).

³ Bibliografię prac na temat dialektu wielkopolskiego można odnaleźć w podręczniku multimedialnym Haliny Karaś: <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/> (Karaś, b.d.).

1. Reprezentanci młodszego pokolenia (osoby do 19 roku życia).
2. Ankietowani, którzy są świadomi swoich odpowiedzi (jednostki powyżej 16 roku życia).
3. Osoby zamieszkujące teren powiatu międzychodzkiego⁴.
4. Grupa respondentów musiała być reprezentatywna⁵ – zbadani uczniowie stanowią ok. 40 % wszystkich uczniów w wieku 16–19 lat na omawianym terenie.

Inspiracją oraz wzorcem metodologicznym była praca Zbigniewa Grenia *Śląsk Cieszyński. Dziedzictwo językowe* (Greń, 2000). Autor przeprowadził ankietę wśród młodzieży zamieszkującej tytułowy obszar. Podobnie jak Zbigniewa Grenia interesowało mnie „zbadanie stanu gwary, jaki wynoszono z domu” (Greń, 2000, s. 87). Po ukończeniu szkół średnich „sytuacja językowa młodzieży komplikuje się. Część jej dojeżdża do szkół w innych miejscowościach (...) ta młodzież, która nie zmienia swego pierwotnego środowiska, poddawana jest wpływowi osób przychodzących z zewnątrz” (Greń, 2000, s. 87). Pytania zostały skonstruowane tak, aby na początku oddzielić osoby, które używają gwary, od użytkowników wyłącznie języka literackiego (pytanie nr 1). Kolejne pytania miały na celu zbadanie: świadomości użytkowników – czy używają gwar świadomie, czy też nie (pytanie nr 2), problemów związanych z używaniem gwar (pytanie nr 3) i poczucia dumy z lokalnej odmiany mowy (pytanie nr 4).

Wyniki ankiety potwierdziły moją tezę – pośród użytkowników dialektu wielkopolskiego na terenie powiatu międzychodzkiego znajdują się wszystkie generacje wiekowe. W dialekcie mówią również najmłodszy mieszkańcy omawianego terenu. Spośród 102 licealistów w wieku od 16 do 19 lat 89 zadeklarowało, że mówi w dialekcie (pytanie nr 1).

W odpowiedzi na pytanie numer 2 większość respondentów (61 osób) zauważa, że świadomie mówi w dialekcie; 28 osób nie zwraca uwagi na to, że się nim posługuje, co świadczy o nieświadomym posługiwaniu się dialektem. W rozmowach użytkownicy podkreślają, że świadomie lub nieświadomie używają gwar w relacjach prywatnych, z kolei polszczyzną ogólną posługują się w sytuacjach oficjalnych:

„Jak jeżdżym w dumu, to ślabrum po naszymu, jak w składze abo gdzie indzi to tak jak w na tyn przykład gazytach szrajbajum”⁶ (KZ)

⁴ Wśród respondentów znaleźli się reprezentanci wszystkich miejscowości powiatu (z wyjątkiem Kwilcza – brak respondentów).

⁵ Są to badania wstępne. Wyniki są jednak miarodajne, ponieważ przewaga procentowa odpowiedzi jednego typu (na TAK) jest znaczna, wynosi od 87% do 13% (na NIE).

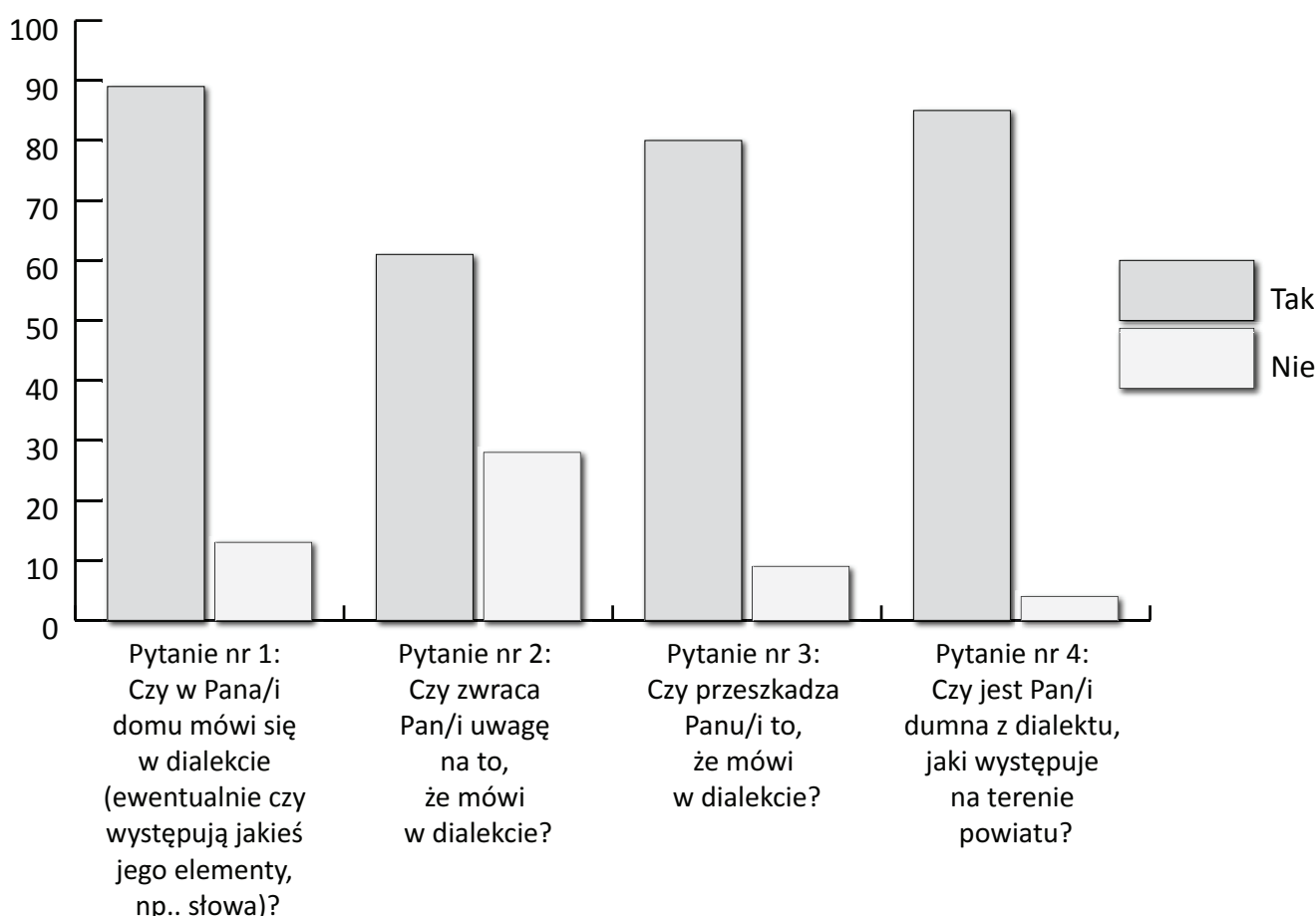
⁶ „Jak jestem w domu, to mówię po naszymu, jak w sklepie albo gdzieś indziej to tak jak na przykład w gazetach piszą”.

Odpowiedzi na pytania numer 3 i 4 wydają się sprzeczne. Mimo że większość respondentów jest dumna z używania dialektu wielkopolskiego (85 ankietowanych), to dla 80 z nich fakt używania gwary stanowi problem. Gwara przeszkadza im w sytuacjach oficjalnych, uważają, że powinni wtedy mówić w języku ogólnym (szkoła, urząd). Duma wynika z identyfikacji z Wielkopolską. Lokalna odmiana mowy jest jednym z wyznaczników przynależności do małej ojczyzny:

„Panie, bo my jesteŝmy dumni, że możemy tak ślobrać. Wtedy fszyscy widzom, że jesteŝmy stund”⁷ (KZ)

„Nieroz człowiek śe zapumni i godo po naszymu, jak powińyn mówić ładnie... znaczy jak to pan godoł – literacko”⁸ (AC)

Wyniki ankiety przedstawia poniŝszy wykres.

Wyniki badań przeprowadzonych w Liceum Ogólnokształcącym w Międzychodzie

⁷ „Panie, bo my jesteŝmy dumni, że możemy tak mówić. Wtedy wszyscy widzą, że jesteŝmy stąd”.

⁸ „Ale nieraz człowiek się zapomni i mówi po naszymu, jak powinien mówić ładnie... znaczy jak pan mówił –literacko”.

Na podstawie wyników badań terenowych i rozmów z użytkownikami dialektu doszedłem do wniosku, że żywotność języka wśród moich respondentów to skutek oddziaływania czterech czynników: historii, patriotyzmu, wpływu otoczenia oraz form promocji i rozpowszechniania dialektu. Największy wpływ na przetrwanie dialektu wielkopolskiego w języku moich najmłodszych respondentów mają formy internetowe⁹.

Dialekt wielkopolski w Internecie

W XXI wieku Internet coraz częściej wykorzystywany jest do promowania i rozpowszechniania dialektu. Osoby upowszechniające lokalną odmianę mowy za pomocą sieci internetowej prześcigają się w pomysłach na promocję dialektu wielkopolskiego. W tym celu wykorzystują: memy internetowe, fanpage'e na portalach społecznościowych, ilustracje z hasłami słownikowymi, blogi i muzykę promowaną w sieci. Popularną formą promocji stała się również sprzedaż odzieży oraz przedmiotów codziennego użytku z nadrukowanymi zwrotami w formie dialektalnej.

Memy internetowe

Memy definiowane są jako „rodzaj kompleksowej idei, która formuje się w jednostkę pamięci i jest rozprzestrzeniana przez nośniki – fizyczne reprezentacje memu” (Kamińska, 2011, ss. 60–61). Agnieszka Niekrewicz zauważa, że pojęcie memu internetowego „jest potocznie używane przez internautów na oznaczenie kompleksu znaków werbalnych i wizualnych, przekazywanego i modyfikowanego za pośrednictwem sieci” (Niekrewicz, 2014, s. 157). Memy przybierają najczęściej postać ilustracji z napisem – zwykle koloru białego – odnoszącym się do sytuacji widzianej przez odbiorców na obrazku. Napis zazwyczaj jest umieszczany na pierwszym planie, a ilustracja stanowi dla niego tło.

Wraz z rozwojem Internetu i coraz większą dostępnością do niego, memy zyskały popularność wśród użytkowników sieci. Świadczy o tym wzrastająca liczba powstających stron internetowych, których głównym celem jest zbieranie memów i ukazywanie ich użytkownikom sieci. W Polsce najpopularniejszą witryną tego typu jest *kwejk.pl*, który powstał w 2010 roku („Pierwszy w sieci wywiad z twórcą kwejk.pl – prawdopodobnie najpopularniejszego serwisu ze śmiesznymi obrazkami w Polsce”, 2011), a dziś (według

⁹ Są to informacje wynikające z wywiadów przeprowadzonych z informatorami.

portali prowadzących statystyki internetowe) jest jedną z najczęściej przeglądanych stron, zajmującą 8 miejsce¹⁰ w Polsce i 363 na świecie¹¹.

Popularność memów internetowych wykorzystali użytkownicy dialektu wielkopolskiego – memy promują lokalną odmianę mowy w Internecie. Na wspomnianym wcześniej portalu *kwejk.pl* odnajdujemy memy, które propagują dialekt wśród internautów. Dotyczą one przedmiotów, zjawisk, zwierząt, ludzi pełniących funkcję itp. Internauci mogą dowiedzieć się, że *hulajpeta* to 'hulajnoga', *aprykoza* 'morela' (czasem też 'brzoskwinia'), *laufki* 'wrotki', *gis* 'deszcz', *grygoły* 'nieczytelne pismo', *listowy* 'listonosz', *bejmy* 'pieniądze', *kejter* 'pies', *korbol* 'duży brzuch', *chicrać się* 'śmiać się', *kielochy* 'zęby'. To tylko kilka przykładów ze stron internetowych.

Przykłady memów internetowych, które odnoszą się do dialektu wielkopolskiego¹²

Zestawienie słownictwa z dialektu wielkopolskiego z fotografiami, które je obrazują, sprawia, że użytkownicy mowy kodują w swej pamięci (często nieświadomie) nazwy i używają ich w życiu codziennym. Użytkownicy często przenoszą nazwy z memów do życia codziennego:

„Memy sum fajne, bo ak czegoś zapumne, to se ślipne na nie i już wim. I zaś mogę tego używać jak z kymś nadaje”¹³ (AC)

¹⁰ Stan na 10 marca 2014 r.

¹¹ <http://www.alexa.com/siteinfo/kwejk.pl> (wejście: 10 marca 2014) (Alexa, b.d.-c).

¹² <http://kwejk.pl/galeria/1997286> (wejście: 10 marca 2014).

¹³ „Memy są fajne, bo jak czegoś zapomnę, to spojrzę na nie i już wiem. I zaś mogę tego używać, jak z kimś rozmawiam”.

Forma tego typu promocji dialektu wielkopolskiego jest bardzo popularna wśród najmłodszych użytkowników języka, co potwierdziły moje badania terenowe na obszarze powiatu międzychodzkiego.

Fanpage'e na portalach społecznościowych

Inną formą promowania dialektu wielkopolskiego w Internecie są *fanpage'e*. Są one częścią składową portali społecznościowych, które definiowane są jako „rodzaj społeczności internetowych zgrupowanych w konkretnym portalu, którego użytkownicy przez wymianę informacji, doświadczeń i zainteresowań zaspokajają potrzebę kontaktów z innymi ludźmi” (Szewczyk, 2011, s. 381). Obecnie najpopularniejszym tego typu portalem jest witryna *facebook.com*, która zajmuje drugie miejsce na liście najczęściej odwiedzanych stron internetowych na świecie¹⁴.

W fachowej literaturze trudno odnaleźć definicję pojęcia *fanpage*. W dosłownym tłumaczeniu z języka angielskiego możemy określić go jako stronę fanów, czyli miejsce w sieci, gdzie wirtualnie spotykają się użytkownicy Internetu, którzy mają np. podobne poglądy, zainteresowania czy są sympatykami jakiejś osoby lub grupy. Charakterystyczny typ *fanpage'ów* został stworzony przez programistów wspomnianego wcześniej portalu *facebook*. Składają się one z:

- tablicy, na której użytkownicy wymieniają swoje poglądy i przekazują linki do innych stron w sieci,
- galerii, czyli miejsca udostępniania zdjęć, memów itp.,
- aplikacji, które umożliwiają np. przeprowadzenie sond.

Fanpage'e na portalu *facebook* stają się coraz częstszym narzędziem do promowania i rozpowszechniania dialektu wielkopolskiego. Wśród tego typu stron największą popularnością cieszą się cztery, które prezentuje tabela na następnej stronie.

Popularność *fanpage'ów* zależy od aktywności i kreatywności osób zarządzających nimi. Po analizie czterech najbardziej popularnych stron, które dotyczą dialektu wielkopolskiego, można dojść do wniosku, że najaktywniejszy jest moderator trzeciego w powyższym zestawieniu (*fanpage* ten jest jednocześnie najstarszym o tej tematyce na *facebooku*).

Po wejściu na stronę, użytkownikowi ukazuje się zdjęcie wielkiego ziemniaka z wrytym napisem „TEJ”. Zarówno zdjęcie pyry – symbolu Poznania, który jest stolicą dialektu wielkopolskiego – jak i gwarowy odpowiednik zaimka ty (czyli tej), informuje internautę, jaka jest tematyka przeglądanej witryny.

¹⁴ <http://www.alexa.com/siteinfo/facebook.com> (wejście: 10 marca 2014) (Alexa, b.d.-b).

Zestawienie najpopularniejszych *fanpage'ów*, które dotyczą dialektu wielkopolskiego na portalu społecznościowym *facebook*.

Nazwa fanpage	Opis autora	Liczba użytkowników, którzy „lubią to”*
Poznańska gwara	„Gwara zanika – KRZEWY JA!”**	6338 internautów
Dawniej tutaj – gwara wielkopolska	„Poznajcie gwarę poznańską w jej kościańskim odcieniu i koniecznie odwiedźcie nasz dźwiękowy serwis gwarowy: www.dawniejtutej.pl ”***	5081 internautów
Gwara poznańska	„Strona poświęcona dialektowi wielkopolskiemu”****	4495 internautów
Gwara poznańska	„Gwara poznańska”*****	1134 internautów

* Na portalach społecznościowych osoby, które chcą przystąpić do jakiegoś fanpage’a, klikają ikonę „lubię to”. Liczba osób, które należą do danego fanpage’a jest podana na jego stronie głównej. Liczba osób w tabeli zostaje podana zgodnie ze stanem w dniu 8 marca 2014 r. (wejście: 10 marca 2014).

** <https://www.facebook.com/poznanskagwara> („Poznańska gwara”, b.d.).

*** <https://www.facebook.com/dawniejtutej> („Dawniej tutaj – gwara wielkopolska”, b.d.).

**** <https://www.facebook.com/gwarapoznan> („Gwara poznańska. Strona poświęcona dialektowi wielkopolskiemu”, b.d.).

***** <https://www.facebook.com/gwarapoznanska> („Gwara poznańska”, b.d.).

Moderator *fanpage’a* promuje na nim gwarę poprzez umieszczanie krótkich zdań w całości zbudowanych z wyrazów dialektalnych. Zdania te pełnią między innymi funkcję fatyczną, a więc celem ich jest podtrzymanie kontaktu z osobami, które przynależą do *fanpage’a*. Z tego powodu wypowiedzi często formułowane są w postaci pytań. Użytkownicy mogą na nie odpowiadać, z czego bardzo często korzystają. W ten sposób pomiędzy internautami rozpoczyna się wirtualna rozmowa w formie gwarowej. Zdania mają również na celu m.in. wywołanie efektu komizmu. Często pełnią też funkcję informacyjną. Oto przykład pytania wraz z odpowiedziami¹⁵ *facebookowiczów*, które zamieszczone są na omawianej stronie:

Moderator fanpage’a: „Ni mocie, wiaruchna, pożyczyc sznuryszka? Aby kawolindek...”¹⁶

Facebookowicz 1¹⁷: „Momy jak potrza to domy do paczków z konkursu czy do porów zawiązanie”¹⁸

Facebookowicz 2: „Taki buł wyc, co dziod przyloz du składu zes pasmanterium i ikszymi takimi klunkrami i sie pyto:

¹⁵ Występują różne formy zapisu wyrazów dialektalnych. W zależności od autora mogą to być formy: ortograficzne i pół-ortograficzne.

¹⁶ Nie macie ludzie pożyczyc sznurka? Choćby kawałek...

¹⁷ Dane personalne użytkowników, które dostępne są na portalu, zastąpione zostały nazwą Facebookowicz wraz z odpowiednim numerem, który został przydzielony zgodnie z czasem dodania komentarza.

¹⁸ Mamy jak potrzeba, to damy do paczek czy do spodni związania.

- Możesz mi pani dać dwa metry młecnygu sznuryszka?
- Pewno, co tak. Zapakować?
- Nie trza. Uchocze sie tam zaroz za winklym...¹⁹

Przykład *fanpage'a*, który promuje używanie dialektu wielkopolskiego <https://www.facebook.com/gwarapoznan?fref=ts> (wejście: 10 marca 2014) („Gwara poznańska. Strona poświęcona dialektowi wielkopolskiemu”, b.d.)

Moderator *fanpage'a* tworzy społeczność składającą się z użytkowników dialektu wielkopolskiego. Dzięki konwersacjom internauci ćwiczą dialekt, a także poznają nowe wyrazy i zwroty, które później mogą wykorzystać w rozmowach poza siecią.

Witryny tego typu przyciągają również osoby, które nie znają gwar, dzięki czemu ich zasięg rozszerza się na cały kraj, a w przypadku portalu międzynarodowego, jakim jest *facebook* – nawet poza granice kraju.

¹⁹ Taki był żart, jak mężczyzna przyszedł do sklepu z pasmanterią i innymi takimi rzeczami i pyta się:

- Może mi pani dać dwa metry mocnego sznurka?
- Pewnie, że tak. Zapakować?
- Nie trzeba. Powieszę się zaraz za rogiem.

Hasła słownikowe

Popularną formą krzewienia dialektu wielkopolskiego w Internecie stało się prezentowanie użytkownikom haseł słownikowych. Forma ta jest wykorzystywana najczęściej przez Urząd Miasta Poznania, który na swoim oficjalnym profilu na *facebooku* prezentuje internautom wyrazy z dialektu wraz z ich wyjaśnieniem w polszczyźnie ogólnej.

Źródłem wykorzystanym w tej formie internetowej promocji dialektu jest *Słownik gwary miejskiej Poznania* pod redakcją Moniki Gruchmanowej i Bogdana Walczaka. Autorzy słownika podkreślają, że „Słownik gwary miejskiej Poznania jest wynikiem wieloletniej pracy zespołu powstałego w Zakładzie Języka Polskiego Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Celem książki jest przedstawienie nieoficjalnej, potocznej, codziennej polszczyzny Poznania (gwary miejskiej) z jej cechami regionalnymi, dialektalnymi i zapożyczeniami” (Gruchmanowa & Walczak, 1997, s. 6).

Promocja dialektu w tej formie stała się bardzo popularna wśród internautów. Aktywnych użytkowników, którzy zagląдают na profil *City of Poznań*²⁰ ukazujący gwaryzmy w tej postaci, jest dziś²¹ ponad 94 tysięcy (dokładnie 94 256 internautów). Hasła opatrzone są trzema elementami: hasłem w dialekcie, jego wytłumaczeniem w polszczyźnie ogólnej i fragmentem literatury, który ukazuje użycie leksemu w zdaniu. Całość została opatrzona logo promocyjnym Poznania. Wyrazy mają białą barwę i znajdują się na niebieskim tle, co nawiązuje do niebiesko-białego herbu stolicy Wielkopolski.

Patrzydła

1. [okulary]: Była siwo, miała patrzydła na nosie i była bardzo ważno. Stryja patrzydła na nos założył. Co przez te patrzydła widzisz? 2. [oczy]: A dziś wszyscy my patrzydła wybałuszomy. Zamknij te patrzydła i śpij. Gdzie wlepiasz te patrzydła? Zastysz.

Słownik gwary miejskiej Poznania

POZnań*
*Miasto znów-Now

patrzydła *blp, rzad., żart.* 1. «okulary»: Była siwo, miała patrzydła na nosie i była bardzo ważno. *Strug Wuja* 230. Stryja patrzydła na nos założył. *Strug Wuja* 56. Co przez te patrzydła widzisz? *Mowa* 54. 2. «oczy»: A dziś wszyscy my patrzydła wybałuszomy. *Strug Wuja* 217. Zamknij te patrzydła i śpij. *Mowa* 54. Gdzie wlepiasz te patrzydła? *Zastysz*.

Notuje kartoteka SGP w zn. «oczy» z Kociewia, w zn. «żrenice» z północnej Wielkopolski i całej północnej, i północno-wschodniej części Polski.

Przykład hasła, które upowszechniane jest w Internecie²² i jego słownikowy pierwowzór (Gruchmanowa & Walczak, 1997, s. 322)

²⁰ <https://www.facebook.com/Poznan?fref=ts> („City of Poznań”, b.d.)

²¹ Stan na 10 marca 2014 r.

²² <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10151385646442893&set=a.10151385646427893.463315.376101312892&type=3&theater> (wejście: 10 marca 2014)

Moderatorzy, aby zachęcać użytkowników Internetu do jak najczęstszego korzystania z ich strony, wybierają hasła słownikowe zgodne z tematyką dnia, w którym są umieszczane. 4 marca użytkownicy dowiedzieli się, że dzień kończący karnawał nazywany jest w dialekcie *podkoziółkiem*; 27 lutego (w tłusty czwartek) internauci „spucneli wuchę pączków”, czyli zjedli z apetytem dużą ilość tych wyrobów; zaś przed festiwalem Przystanek Woodstock mogli „włożyć do tytki sznytkę chleba z obkładem i pędem ruszyć na banę”, a więc włożyć do torby kanapkę z wędliną czy serem i pójść na pociąg.

O popularności tej formy promocji dialektu wielkopolskiego świadczą również wypowiedzi internautów, które umieszczają pod hasłami.

Facebookowicz 3: „Piękna poznańska mowa!”

Facebookowicz 4: „Godomy po naszymu!”

Facebookowicz 5: „rug cug – lubię to!”

Słownik stał się tak popularny wśród internautów, że władze stolicy Wielkopolski postanowiły przenieść wszystkie hasła ze słownika do Internetu i stworzyć jego elektroniczny odpowiednik. Każdy użytkownik języka, który nie będzie rozumiał gwaryzmu, może skorzystać ze strony www.poznan.pl i odnaleźć znaczenie poszczególnych leksemów.

Internetowy słownik gwary miejskiej na stronie Urzędu Miasta Poznania²³

²³ <http://www.poznan.pl/mim/sownik/> („Gwara Poznania. Słownik gwary miejskiej Poznania”, b.d.)

Blogi internetowe

W źródłach leksykograficznych odnajdujemy wiele definicji blogów, które znacznie różnią się od siebie. Według mnie najbardziej precyzyjną definicję tego gatunku podają Anna Gumkowska, Maciej Maryl i Piotr Toczyski w artykule *Blog to... blog. Blogi oczyma blogerów. Raport z badania jakościowego zrealizowanego przez Instytut Badań Literackich PAN i Gazeta.pl*, który znalazł się w tomie *Tekst (w) sieci. Tekst – Język – Gatunki* pod redakcją Danuty Ulickiej. Autorzy pracy określają blog jako „rodzaj strony internetowej, na której autor umieszcza datowane wpisy, wyświetlane kolejno, od najnowszych począwszy. Zwykle przy notce pojawia się data jej opublikowania i tytuł, a czytelnicy mają możliwość zamieszczania swoich komentarzy pod wpisami” (Gumkowska, Maryl, & Toczyski, 2009, s. 285).

Blogi internetowe zostały wykorzystane również do promowania dialektu wielkopolskiego i krzewienia lokalnej odmiany mowy wśród użytkowników języka. W sieci internetowej odnajdujemy wiele rodzajów blogów, których tematyka poświęcona jest gwarom. Najliczniejsze i najczęściej odwiedzane²⁴ to te, które dotyczą tematycznie wszystkich dialektów. Można w nich znaleźć wirtualne notatki, które promują omawianą przeze mnie gwarę.

Jednym z najczęstszej odwiedzanych jest blog pod adresem <http://polskiedialekty-wrona.blogspot.com>, którego autor zachęca do używania dialektów: mazowieckiego, małopolskiego, wielkopolskiego, śląskiego i języka kaszubskiego.

Autorzy opatrzyli go cytatem z wiersza Mikołaja Reja: „A niechaj narodowie wżdy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają”. Cytat znajduje się na stronie głównej blogu.

Po wybraniu zakładki „dialekt wielkopolski” użytkownik może przeczytać notatki twórców blogu na ten temat. Możemy odnaleźć wśród nich informacje na temat zasięgu dialektu, jego charakterystycznych cech, kultury Wielkopolski czy gwaryzmów wraz ze znaczeniami. Na zadane przeze mnie pytanie: „W jakim celu został stworzony ten blog?”, jeden z autorów²⁵ odpowiedział: „Cel jest jeden. Chcemy, żeby gwary nie znikły”. Blogi w dzisiejszych czasach zyskują coraz większą popularność i są doskonałą formą promowania lokalnej odmiany mowy – również wielkopolskiej – wśród użytkowników języka.

²⁴ Na stronie głównej blogu znajduje licznik odsłon witryny.

²⁵ Z moderatorem blogu skontaktowałem się drogą mailową, niestety nie podpisał się, dlatego nie znam jego personaliów. Wiadomo, że autorów jest kilkoro, bowiem taka informacja znajduje się na blogu.

Muzyka promowana poprzez portale internetowe

Kolejną formą promowania dialektu wielkopolskiego w Internecie jest muzyka, którą artyści rozpowszechniają poprzez portale internetowe, takie jak: www.wrzuta.pl czy www.youtube.pl. Obecnie jednym z najpopularniejszych gatunków muzycznych w Polsce, o czym świadczy ilość sprzedawanych płyt, jest hiphop. Dawniej głównym celem artystów, którzy tworzyli w tym nurcie, był bunt przeciwko otaczającej ich rzeczywistości. Wraz z rozwojem tego gatunku i wzrostem jego popularności na polskim rynku fonograficznym, poszerzyły się również idee, które przyświecają raperom podczas tworzenia utworów. Rap – jak również określa się ten rodzaj muzyki – ma dziś za zadanie między innymi rozpowszechnić lokalną kulturę, której elementem składowym są gwary.

Dialektyzmy pojawiają się w pseudonimach hiphopowców. Na przykład Peja oznacza pchłę, a Pyra to dialektalny odpowiednik ziemniaka. W wielu utworach raperów z Poznania pojawiają się takie leksemy, jak: *winkiel*, *ryczka*, *szczon*, *habas*, *bejmy* itp. Od 2010 roku w sieci pojawiają się utwory, które w całości poświęcone są dialektowi wielkopolskiemu. Jednym z pierwszych, a jednocześnie najwięcej razy przesłuchanym²⁶ utworem na portalu youtube jest „Wuchta Wiary Tej”. Większość tekstu została napisana w gwarze, a sami wykonawcy są dumni z dialektu i chcą go rozślawiać nie tylko w Wielkopolsce. Uważają, że odmiana polszczyzny, którą się posługują, odróżnia ich od innych i stanowi o ich wyjątkowości:

„Odrębny styl bycia i odrębna mowa,
Ty nie wiesz o co chodzi bo to **gaducha**²⁷ gwarowa,
Každy z moich ludzi typowa **pyra** rasowa,
I w całym kraju poznają nas po pierwszych słowach,
Tej²⁸ **szczonie**²⁹ po ile **lata**³⁰ u was **tytka**³¹,
Dwa zero za sztukę a **szczony** stoją z tym na **winklach**³²,
(...)
Nie bądźmy dziwni,
To są nasze korzenie z dziada pradziada, tej!”³³

²⁶ Ze względu na liczbę odsłoneń oraz oceny, które umożliwia portal youtube.

²⁷ Mowa

²⁸ Ty

²⁹ Młodzieńcze

³⁰ Kosztuje

³¹ Torebka

³² Narożnik, róg

³³ Aifam Klika. (2011). Wuchta Wiary Tej. W *Maxi Singiel*.

O pozytywnym odbiorze tego rodzaju twórczości i stosunku do gwary świadczą komentarze, które zostały zamieszczone pod utworem na wspomnianym portalu internetowym:

yoolas: „dobre w śnupe tej szczonie”,

qbatex: „ile ja tego szukałem – duma mnie rozpiera”,

Anna: „trafiłam tu przez przypadek, nie słucham rapu, ale ten tekst jest genialny!”

mario21: „szacunek dla gwary! jest moc!”.

Muzyka umieszczana w Internecie stała się formą promocji dialektu wielkopolskiego. Wykorzystywana jest ona szczególnie przez twórców hip-hopowych wywodzących się z Poznania, którzy gwaryzmów używają zarówno w swoich pseudonimach, jak i piosenkach. W sieci internetowej odnajdujemy utwory, które zawierają kilka wyrazów lokalnej odmiany polszczyzny oraz takie, które są z niej złożone w całości. Tego typu promocja dialektu wielkopolskiego stała się bardzo popularna wśród internautów, o czym świadczą ich komentarze na portalach.

Odzież i przedmioty codziennego użytku z nadrukowanymi wyrażeniami gwarowymi

Ostatnią formą promocji dialektu wielkopolskiego w Internecie, którą przedstawię, jest sprzedaż przedmiotów codziennego użytku zawierających wyrazy i zwroty gwarowe. Na portalach internetowych, które zajmują się sprzedażą tego typu przedmiotów, odnajdujemy wiele przykładów nadruków w formie gwarowej.

Wśród towarów, które można nabyć drogą elektroniczną, są bluzy, koszulki, czapki, spodnie, artykuły kuchenne czy torby. Odnajdujemy na nich wyrażenia typu: „Wuchta wiary tej”, „Łe jery ale gemela”³⁴, „Słodki pamper”³⁵, „Kup mi sznekę”³⁶ czy „Rasowa Pyra”.

W sieci internetowej zamieszczane są różne oferty dotyczące tego typu przedmiotów. Ceny są często symboliczne, zaś w ofertach sprzedających możemy przeczytać, że głównym celem tej aukcji jest krzewienie gwary, zaś cena zawiera tylko koszt produkcji i wysyłki. Oto przykładowy opis, który dotyczy torby z napisem „Słodki pamper” na jednym z najbardziej popularnych portali aukcyjnych w Polsce – allegro.pl:

³⁴ O jeju, ale bałagan

³⁵ Słodki ludzik

³⁶ Kup mi ciastko

„Krzewmy gwarę! Propagujmy ją! Niech nie zanika! Dziewczyno – jesteś fanką tego, jak mówimy? Chcesz by ta mowa nie zanikła? Chłopaku – a może ty szukasz idealnego prezentu dla swojej dziewczyny?! Nie zwlekaj, na pewno sznupa jej się rozchichroto! My na tym nic nie zarobimy, ty nie stracisz, a nasze godanie zysko”³⁷.

W samej ofercie, której treść przytoczyłem powyżej, również znajdują się zwroty skierowane do potencjalnego klienta w formie dialektalnej. Jeżeli chłopak kupi dziewczynie taką torbę, to „sznupa jej się rozchichroto”, a więc dziewczyna się uśmiechnie. Dzięki tego rodzaju zakupom internetowym godanie, czyli mówienie, zyska.

Przykład przedmiotu, który promuje używanie dialektu³⁸

Podsumowanie

Celem artykułu było ukazanie różnych form promocji dialektu wielkopolskiego w Internecie. Sieć internetowa przyczynia się do promowania gwar i rozpowszechniania ich wśród użytkowników języka. W tym celu internauci wymyślają różnego rodzaju formy, które przedstawiłem w niniejszej pracy.

³⁷ <http://allegro.pl/ShowItem2.php/3345021728> (wejście 11 grudnia 2013).

³⁸ <http://allegro.pl/ShowItem2.php/3345021728> (wejście 11 grudnia 2013).

Jedną z nich są memy internetowe, które łączą formę tekstu gwarowego z obrazem. Dzięki nim Internauci przenoszą gwary z sieci do życia codziennego i korzystają z nich w kontaktach interpersonalnych poza siecią.

Inną formę stanowią fanpage'e na portalach społecznościowych. Moderatorzy zakładający tego typu strony mają zamiar skupić jak największą liczbę użytkowników, którzy mówią w dialekcie, oraz osoby, które chcą go poznać. W ten sposób w wirtualnym świecie tworzy się pewnego rodzaju społeczność, której wyznacznikiem jest znajomość lub chęć poznania dialektu wielkopolskiego.

Dzięki Internetowi popularność zyskały hasła *Słownika gwary miejskiej Poznania*, który został wykorzystany do promowania dialektu wielkopolskiego przez Urząd Miasta Poznania. Hasła cytowane w innej postaci aniżeli tradycyjna forma leksykograficzna często są wykorzystywane przez internautów³⁹.

Z podobną reakcją spotkały się blogi, które zazwyczaj poświęcone są wszystkim rodzajom dialektów. Omawiana w tekście gwara jest bardzo ważną częścią blogów, w których poruszane są zagadnienia kulturowe, językowe itp.

Ostatnimi formami, o których wspomniałem w pracy, są: muzyka i odzież z nadrukowanymi wyrażeniami w gwarze. Utwory – wśród których dominują te z gatunku hip-hop – poświęcone są częściowo lub w całości dialektowi. Autorzy ich tekstów wyrażają dumę z tego, że mogą mówić w gwarze. Z kolei sprzedaż przedmiotów z napisami w dialekcie nie jest nastawiona na zysk, a na krzewienie gwar, o czym świadczą ceny obniżone do kosztów produkcji i wysyłki towaru.

Internet stał się bardzo ważną formą promocji dialektu wielkopolskiego. W sieci internetowej wciąż powstają nowe pomysły na rozpowszechnianie lokalnej odmiany mowy. Internet jest czynnikiem wpływającym na to, że młodzi użytkownicy języka mówią gwarą.

Wykaz rozmówców, których wypowiedzi zostały wykorzystane w pracy:

Inicjał rozmówcy	Rok urodzenia	Miejsce urodzenia	Miejsce zamieszkania
AC	1997	Skwierzyna	Zatom Stary
KZ	1996	Sieraków	Radgoszcz

³⁹ Świadczy o tym liczba wyświetleń stron internetowych.

Bibliografia:

- Alexa. (b.d.-a). Pobrano 10 marca 2014, z <http://www.alex.com/siteinfo/>
- Alexa. (b.d.-b). Pobrano 10 marca 2014, z <http://www.alex.com/siteinfo/facebook.com>
- Alexa. (b.d.-c). Pobrano 10 marca 2014, z <http://www.alex.com/siteinfo/kwejk.pl>
- Burszta, J., & Sobierajski, Z. (1982). *Atlas języka i kultury ludowej Wielkopolski*. Poznań: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- City of Poznan. (b.d.). Pobrano 10 marca 2014, z <https://www.facebook.com/Poznan?fref=ts>
- Dawniej tutaj – gwara wielkopolska. (b.d.). Pobrano 10 marca 2014, z <https://www.facebook.com/dawniejtutaj>
- Dejna, K. (1993). *Dialekty polskie*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Dubisz, S. (Red.). (2003). *Uniwersalny słownik języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Greń, Z. (2000). Śląsk Cieszyński: *dziedzictwo językowe*. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- Greń, Z. (2007). Po śląsku w Internecie. Problemy standaryzacji żywiłowej. *Z Polskich Studiów Slawistycznych*, 11, 61–68.
- Greń, Z. (2008). *Śląska lokalność w Internecie*. W J. Kurczewska (Red.), *Oblicza lokalności: ku nowym formom życia lokalnego* (ss. 431–441). Warszawa: Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk.
- Greń, Z. (2009a). Problematyka językowa w górnośląskich i zaolziańskich dyskusjach internetowych. W J. Mindak-Zawadzka & I. Doliński (Red.), *Językowy świat Słowian: zjawiska, interpretacje, znaki zapytania* (ss. 75–100). Warszawa: ISZIP, Wydział Polonistyki UW.
- Greń, Z. (2009b). Zabawy językowe w dyskusjach internetowych. W D. Ulicka (Red.), *Tekst (w) sieci* (ss. 91–100). Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Gruchmanowa, M., & Walczak, B. (Red.). (1997). *Słownik gwary miejskiej Poznania*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Grzenia, J. (2006). *Komunikacja językowa w Internecie*. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- Gumkowska, A., Maryl, M., & Toczyski, P. (2009). Blog to... blog. Blogi oczyma blogerów. Raport z badania jakościowego zrealizowanego przez Instytut Badań Literackich PAN i Gazeta.pl. W D. Ulicka (Red.), *Tekst (w) sieci. Tekst – Język – Gatunki* (ss. 285–309). Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Gwara Poznania. Słownik gwary miejskiej Poznania. (b.d.). Pobrano 10 marca 2014, z <http://www.poznan.pl/mim/slownik/>
- Gwara poznańska. (b.d.). Pobrano 10 marca 2014, z <https://www.facebook.com/gwarapoznanska>
- Gwara poznańska. Strona poświęcona dialektowi wielkopolskiemu. (b.d.). Pobrano 10 marca 2014, z <https://www.facebook.com/gwarapoznan>

Kamińska, M. (2011). *Nieczne memy. Dwanaście wykładów o kulturze Internetu*. Poznań: Galeria Miejska Arsenal.

Karaś, H. (Red.). (b.d.). *Dialekty i gwary polskie: kompendium internetowe*. Pobrano 10 marca 2014, z <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=leksykon&lid=592>

Kurek, H. (1995). *Przemiany językowe wsi regionu krośnieńskiego*. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas.

Niekrewicz, A. (2014). Kot jako bohater memów internetowych – między grą językową a dialogiem. W E. Skorupska-Raczyńska, J. Rutkowska, & W. Kuska, *Kot w kulturach świata. Gorzowskie studia bestyograficzne* (ss. 157–169). Gorzów Wielkopolski: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim.

Pierwszy w sieci wywiad z twórcą kwejk.pl – prawdopodobnie najpopularniejszego serwisu ze śmiesznymi obrazkami w Polsce. (2011). Pobrano 10 marca 2014, z <http://www.antyweb.pl/pierwszy-w-sieci-wywiad-z-tworca-kwejk-pl-prawdopodobnie-najpopularniejszego-serwisu-z-smiesznymi-obrazkami-w-polsce/>

Poznańska Gwara. (b.d.). Pobrano 10 marca 2014, z <https://www.facebook.com/poznanskagwara>

Rzepka, W. (1997). Rodowód polszczyzny Wielkopolan. W M. Gruchmanowa & B. Walczak, (Red.), *Słownik gwary miejskiej Poznania* (ss. 7–19). Poznań: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Szewczyk, A. (2011). Popularność funkcji serwisów społecznościowych. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia Informatica*, (28), 381–396.

Wrycza, J. (2008). *Galaktyka Języka Internetu*. Gdynia: Novae Res.

Zielińska, A. (2013). *Mowa pogranicza: studium o językach i tożsamościach w rejonie lubuskim*. Warszawa: Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy.

Promoting the Wielkopolska dialect on the Internet. Research report

The aim of this article is to show the forms of promotion and distribution of the Wielkopolska dialect on the Internet. The sources that were used in this study are interviews with respondents residing the międzychodzki district, a survey conducted among young people speaking this dialect and the most popular Internet forms, which affect the behavior of the dialect in the language of the younger generation of users. The article describes: Internet memes, a social networks fanpage, dictionary entries in an electronic form, blogs, music promoted by websites, clothing, and everyday objects that are distributed on auction sites – the author takes into account the use of these forms in order to promote and disseminate the Wielkopolska dialect.

Keywords:

Greater Poland dialect / Wielkopolska dialect; memes; fanpage; dictionary; blog; music; clothes